

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת חקת תשפ"ו

העלון השבועי

מאמר השבוע

זאת התורה

דבר, הם לא יתקיימו בידו, ומי ש'מות באוהל' - עמל בתורה ומוסר נפשו עליה - רק עליו אפשר להצביע בצורה מוחשית ולומר: 'זאת התורה'!

ובעצם מהלך זה הינו, גמרא מפורשת במגילה: אמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם: יגעתי ולא מצאתי - אל תאמן, לא יגעתי ומצאתי - אל תאמן, **נעתי ומצאתי - תאמן**. הני מילי - בדברי תורה. אבל במשא ומתן - סיעתא הוא מן שמיא. ולדברי תורה לא אמרן אלא

לחדודי, אבל לאוקמי גירסא - סיעתא מן שמיא היא. (מגילה ו, ב)
הרי לנו כי בדברי תורה יש רק 'יגעתי ומצאתי' - ולא משנה מי אותה: 'ואם מצאת ולא יגעתי' - אז תדע שאתה רק **חושב** שמצאת, אבל באמת לא מצאת. וכן 'אם לא מצאת' - הרי 'שלא יגעתי', זו נסחא ברורה דו צדדית. - עד כאן החלק הראשון בעניין.

מעתה ננסה להבין ביאור בתיאור: '**ממית עצמו עליה**' וכן כיצד הפסוק העוסק מענייני טומאה יכול לעזור לנו להבין את הדרשה 'אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה'?

הגמרא (בבא מציעא פד.) מספרת על ריש לקיש ור' יוחנן שהיו לומדים יחדיו תדיר, יום אחד נחלקו בבית המדרש: הסיף והסכין והפניון... מאימתי מקבלין טומאה - משעת גמר מלאכתן, ומאימתי גמר מלאכתן? רבי יוחנן אומר: משיצטרפם בכבשן, ריש לקיש אומר: משיצחקצחן במים. - אמר ר' יוחנן: אותה הייתה שווד ולכן אתה קני באומנות של הליסמות!

- אמר לו ר"ל: ומה הועלת לי? התם רבי קרו לי, הכא רבי קרו לי. אמר לו: הועלתי לך שקרבת אותך תחת כנפי השכינה.
חלשה דעת דרבי יוחנן וריש לקיש נעשה חולה. באה אחותו של ר' יוחנן שהיא הייתה אשתו של ר"ל והייתה בוכה לפניו, אמרה לו: עשה בשביל הבנים שלי, שבעלי - ריש לקיש לא ימות! אמר לה: אני אחיה אותם. - עשה בשבילי שלא אחיה אלמנתי! - אמר לה: גם אותך אני אחיה. לבסוף, ריש לקיש נפטר, והיה מצטער רבי יוחנן אחריו הרבה.

אמרו רבנן: מי ילך ליישב דעתו של רבי יוחנן - ילך רבי אלעזר בן פדת, שמחודדים שמועותיו. הלך יושב לפניו כל דבר שהיה אומר רבי יוחנן היה מביא לו חכמים ומשניות המסייעות לו. אמר ר' יוחנן: היכן אתה ריש לקיש? כאשר הייתי אומר דבר - היה מקשה לי עשרים וארבע קושיות, ואני מתירן לו עשרים וארבעה תירוצים, וממילא הייתה מתרועעת השמועה. ואתה רבי אלעזר בן פדת אומר לי מי מסייע לי, וכי איני יודע שאני אומר דברים טובים? היה הולך ר' יוחנן וקורע בגדיו, והיה בוכה ואומר: היכן אתה ריש לקיש? והיה צווח עד שדעתו יצאה ממנו. התפללו עליו חכמים ונפטרו מן העולם. ע"כ.

הרי לנו ממעשה נורא זה, כי התברר הקשר של ר' יוחנן עם ריש לקיש והקשר של שניהם עם התורה הקדושה מהלכות טומאה - 'מאימתי הפניון מקבל טומאה'.

מעתה נוכל הבין את דרשתו של ריש לקיש: מניין שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה? מ'זאת התורה' אדם כי ימות באוהל'. דהיינו, אם אתם מבקשים לראות דוגמת אדם שממית עצמו על התורה, הביטו בר' יוחנן בנושא של טומאת כלים ותבינו. דהיינו, הקב"ה נתן באדם רמ"ח אברים ושם"ה גידים, יש אברים שאילו היו חסרים איז האדם יוכל להמשיך בחייו כרגיל. ויש אברים שאם היו חסרים לאדם יוכל להמשיך את חייו בצורה מוגבלת. ויש אברים שאם הם היו חסרים לאדם איז לא יהיה אפשר להיות כלל כמו הלב והמוח... ר' יוחנן המית עצמו על התורה, דהיינו כאשר התורה הייתה חסרה ממנו הוא לא היה יכול להמשיך את חייו הוא גילה כי עסק התורה הוא כמו הלב הגשמי שלו, הוא 'מית' עצמו עליה' - הוא נקשר בה כל כך עד שאם היא חסרה ממנו אינו יכול להמשיך להיות בלעדיה, זה ר' יוחנן! וזו דרשתו של ריש לקיש!

סוף דבר: הפסוק 'זאת התורה אדם כי ימות באוהל' העוסק בענייני טומאת כלים ואדם, אינו בא במקרה אלא פסוק זה הינו מפתח לחיי ריש לקיש ור' יוחנן להבין 'כיצד' ו'במי' דברי תורה מתקיימים!.

הגמרא ברכות מביא ריש לקיש לימוד מפורסם בפי כל מפסוק מתוך הפרשה:

אמר ריש לקיש: מנין שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה? - שנאמר 'זאת התורה אדם כי ימות באוהל כל הבא אל האהל...' (ברכות סג, ב)
לכאורה יש להקשות על דברי ריש לקיש מדוע הביא פסוק מפרשת חוקת שאינו מדבר כלל בלימוד התורה אלא בהלכות טומאת אדם וכלים וטהרת טמא מת - והוא משאיל פסוק זה ללימוד ממנו כיצד זוכים לצמיחה בתורה. זאת כאשר יש פסוק מפורש בתורה המדבר על חוקי התורה והמנוחות וממנו נשמע את ההפך הגמור.

הנה, נאמר בפרשת אחרי מות: 'וְשִׁמְתָם אֶת חֻקֵּיהֶם וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יִצְוֶה אֹתָם הָאֱלֹהִים וְחֵי כָּתֹב אֵינָהּ' [כידוע פירוש רש"י על 'אם בחוקתי תלכו' - שתהיו עמלים בתורה] (ויקרא יח, ד - ה). מעתה, מפסוק זה היה לדרוש שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שחי עליה - התורה צריכה להיות ברוח הדעת, בבריות, בפרנסה טובה, רק כאשר כל הגשמויות מסודרות, אז ראוי לעסוק בתורה כל לחץ וצער ממקור כל שהוא גורם נזק לקנין התורה ובדיוק הפך מדברי ריש לקיש. א"כ למה בחר ר"ל לדרוש כי קיום התורה באדם הינו על ידי שממית עצמו עליה - ולא כאשר חי עליה?

ונראה לתרץ בצורה נפלאה כך.

הנה, אין צל של ספק שדברי תורה לא יהיו נקנים במי שחי עליהם. דהיינו, שעוסק בתורה רק ביישוב הדעת רק שאכל ארוחת בוקר באותו יום, רק כאשר טוב לו במקום מגוריו וכו'...

ומדוע אין לנו ספק בעניין זה?
מושם שיסוד זה, שהעמל והמסירות הם דרך להשגת קניין התורה אינו שייך רק כלפי התורה הקדושה אלא הינו מתכון לכל דבר בחיים. כל אדם שמבקש להיות מקצועי ומוצלח בכל תחום שהוא הינו מוכרח להשקיע מעבר לזמן שיש לו, הוא מוכרח להיות דבק 'בדבק האהבה' במקצוע שלו או באומנות שלו - זה טבע החיים!

וכבר הגמרא אומרת: 'מ'ה יעשה אדם ויזכה' בסחורה! ההתחלה של הצלחה זה להרבות בכמות להשקיע להתאמץ יותר, אילו אדם יעב בביתו על כורסא מתכוננת, יאכל בורקסים, גלידות כאשר לצידו משקה קר או חם ויבקש להיות בעל עסק מוצלח זה לא ילך, צאו וראו שהאנשים המצליחים אלו אנשים שמסרו נפש על אומנותם השקיעו מעבר למצופה. א"כ קל וחומר שיה גם בתורה הקדושה שהיא 'מים שאין להם סוף', על כן ודאי שאי אפשר לדרוש את הפסוק 'וחי בהם' שדברי תורה מתקיימים רק במי שחי ומתפנק בהם, על כן ביאור הפסוק בפרשת אחרי מות הוא כפשוטו 'וחי בהם' ולא שימות בהם, פיקוח נפש דוחה את מצוות התורה אבל קניין התורה מוכרח למסירות נפש.

אלא מעתה, אם הדברים כה ברורים שבכדי להצליח בכל דבר מה מוכרחים מסירות נפש, הרי שנטר לשאול, מה בא ריש לקיש לחדש לנו, הרי מסירות נפש אינה רק בתורה אלא בכל אומנות ומקצוע, לא צריך פסוק בתורה בשביל זה?
והביאור נפלא. החידוש של ריש לקיש כך: 'אין דברי תורה מתקיימים **אלא**... **ונדגיש שוב - אלא**...! **ושוב נדגיש - אלא** במי שממית עצמו עליה'.

דהיינו נוהג שבעולם כמו שהוכחנו ודאי צריך להשקיע בכל תחום, אולם יש מקרים חריגים. הנה, יש אדם שבס"ד וזה לעושר בלי עמל וטורה, הקב"ה נתן לו עזרה והוא מצליח בקלות. וכן באומנות יש 'כוכב נולד' - הוא פשוט נולד כך, הוא לא מוכרח להגיע רחוקים על צווארו בכדי להיות מוצלח וכו', אולם, כמו שהוכחנו מקרים אלו פחות מצויים, הדרך אל ההצלחה האמתית היא עמל מסירות והתמדה.

מעתה, היינו אומרים שגם בתורה הדבר כך, **הדרך הרגילה** היא עמל ומסירות נפש. אולם, יש חכמים שהם מוצלחים מלידה הם זכו לכותרה של תורה ללא עמל. כאן בא ריש לקיש ומדגיש לנו את הדברים: דעו לכם אין כזה דבר בעולם, אין בעל כשרון שדברי תורה יקיימו בידו, אלא 'אין דברי תורה מתקיימים **אלא** במי שממית עצמו עליה' - אם אין אדם עושה מסירות נפש בתורה, הד"ת לא יתקיימו בידו, גם אם הוא מוכשר הוא ידע פה שם 'דבר בלימוד' אבל סוף

שאלה

האם ילדים קטנים יכולים לאכול מאכלי חלב אחרים בשר, או שצריכים גם כן להמתין שש שעות, והאם יש הבדל בין מאכלי חלב למיני מתיקה שמעורב בהם חלב?

תשובה

בגמרא חולין קה. אמר מר עוקבא אנא בהא מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא כי הוה אכיל בישרא האידנא, לא הוה אכיל גבינה עד למחר כי השתא, ואילו אנא, בהא סעודתא לא אכילנא, לסעודה אחרת אכילנא.

פירוש, אביו של מר עוקבא כשהיה אוכל בשר לא היה אוכל גבינה עד יום למחרת באותה השעה, ואילו מר עוקבא כשהיה אוכל בשר בסעודה זו היה ממתין לאכול גבינה לסעודה הבאה בלבד.

ונחלקו הראשונים כמה זמן יש להמתין בין בשר לחלב, דהנה התוספות שם כתבו דמסעודה לסעודה היינו מיד כשסילק השולחן ובירך מותר לאכול חלב.

והתוספות בדף קד: ד"ה עוף וגבינה בשם ר"ת דעל ידי קינוח והפה ונטילה רשאי לאכול מיד, ומר עוקבא שהיה ממתין לסעודה אחרת היינו בלא נטילה וקינוח. וכ"כ הר"ז"ה בבעל המאור ושכן נהגו כל חכמי צרפת. וכ"כ היראים סימן קמט, וכ"כ המרדכי בשם היראים, וכ"כ הרא"ה בבדק הבית דף פג. וכן דעת גאון שהובא בתורת הבית הארוך דף פג.

והדרכי משה בסימן פט הביא דברי הגהות שערי דורא (סימן עו ס"ק ב) שכתב: רבים נוהגים להקל ועושים להם פשרה מדעתם להמתין שעה אחת אחר סעודת בשר וסלקו וברכו ואז אוכלים גבינה וכו'.

וכ"כ באיסור והיתר הארוך (כלל מ דין ד-ה וז) ונוהגים העולם להמתין שעה אחת אחר ברכת המזון ואז אוכלים גבינה אפילו בלא קינוח והדחה וכו' ע"ש.

אולם רוב הפוסקים חלקו על זה דפירוש מסעודה לסעודה היינו מסעודת שחרית עד סעודת ערבית וכמו שכתבו כן הרא"ש והרי"ף שם וכ"כ הרמב"ם (סוף פ"ט מהלכות מאכלות אסורות) ופירש דהשיעור בין סעודה לסעודה היינו שש שעות, וטעם ההמתנה מפני בשר שנשאב בין השיניים. וכ"כ בעל העיטור (ד"ג ע"ב) שיש להמתין שש שעות וכ"כ בארחות חיים ח"ב עמוד שלה בשם רבינו יהונתן וכ"כ הרשב"א בתורת הבית הארוך ושי"כ הר"ח וכ"כ הריטב"א והמאירי והר"ן ושכן פשט המנהג וכ"כ הטור אורח חיים סימן קעג ובטור יורה דעה סימן פט.

והשולחן ערוך בסימן פט סעיף א כתב שישעה שש שעות, והרמ"א הביא דברי המקילים לאכול מיד וכתב על זה: והמנהג הפשוט במדינות אלו להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת ואוכלין אחר כך גבינה, מיהו צריכים לברך גם ברכת המזון דאז הוי כסעודה אחרת דמותר לאכול לדברי המקילים, וכו', ויש מדקדקין להמתין שש שעות וכן נכון לעשות. ע"כ.

והש"ך ס"ק ח כתב בשם מהרש"ל דכן ראוי לעשות לכל מי שיש בו ריח תורה להמתין שש שעות ע"ש.

ולפי זה כתב מרן הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל (שו"ת יביע אומר חלק א יורה דעה סימן ד אות ב) דכיון שיש ראשונים שמתירים לאכול גבינה אחרי בשר מיד על ידי נטילה וקינוח הפה אף שאין הלכה כן מכל מקום יש להקל בזה לילדים קטנים.

וכתב לצרף עוד מה שנחלקו הפוסקים באיסור דרבנן אם מותר ליתנו לקטן בידיים והביאם הבית יוסף באורח חיים סימן שמג, דדעת הר"ן (יומא ר"פ יוה"כ) שכל שהוא לצורך התינוק **המשך בעמ' 3**

לקחת חפצים "למזכרת" מבתיים של ערבים בשעת מלחמה

שאלה: ישנם חיילים ששואלים היות ואנו נמצאים במצב של מלחמה עם הערבים ימ"ש, וחיילנו הגיבורים והאמיצים נמצאים בעזה ונכנסים לבתים של הערבים [שלא מיועדים להריסה!] ורואים כל מיני חפצים כאלו ואחרים, ואותו חייל חומד את החפץ בשביל שיהיה לו "מזכרת" או סתם הוא רוצה לאמץ לעצמו את החפץ הזה, האם מותר לחייל לקחת את החפץ? והאם יש לחשוש לגזל הגוי?

תשובה: בשעת מלחמה מותר לקחת חפץ מגוי ואין בזה שום איסור של גזל או גניבה. אבל אם ישנם פקודות מטכ"ל האוסרות לקחת דברים הנמצאים בבתי הערבים אזי אסור לקחת מושם חפצים כאלו ואחרים.

נימוקים: ראשית נתחיל מהדין הפשוט והברור והמפורסם לכל שגזל הגוי הוא איסור חמור, יש פוסקים שכתבו שאיסורו הוא מדאורייתא ויש שטענו שזה מדרבנן, אבל איך שנאמר כבר פסק הרמב"ם (גזילה ואבידה א, ב) ובשו"ע (חומ"מ שמח ב) שגזל הגוי הוא אסור. ומקורם למעשה הוא משני פסוקים שהובאו בב"ק (ק"ג:): מנין לגזל הגוי שהוא אסור? תלמוד לומר "אחרי נמכר גאולה תהיה לו". ואח"כ הגמ' מביאה את דעתו של רב הונא שמביא פסוק אחר לומר לנו שגזל הגוי אסור שנאמר "ואכלת את כל העמים אשר ה' אלוך נותן לך" בזמן שהם מסורים בידך ולא בזמן שאין מסורים בידך. וממשיכה הגמ' ואומרת במקום שיש חילול ה' אפי' אבידתו אסור וכו'.

הרא"ש בשיטמ"ק (בב"ק ק"ג: ד"ה שנאמר) מסביר בשם רבינו מאיר את הטעם לכך מדוע הגמ' הביאה שני פסוקים לאיסור גזל הגוי, כי אילו למדנו מהפסוק הראשון, היה הוא אמינא כיון שהגוי קנה את העבד היהודי מדעתו, והאמין לו שיעבוד עימו עד שנת היובל ולא יברח ממנו קודם זמנו, ואם היה בורח יהיה חילול ה' בדבר, אבל לגבי גזל שבא הישראל וחוטף מידו של גוי היה צד לומר שזה כן יהיה מותר לכן נכתב הפסוק הראשון. ואם היה כתוב רק את הפסוק השני הייתי חושב שדוקא בחטף מגוי שיש חילול ה' אבל בעבד ישראל שבורח מאדונו הגוי הייתי חושב שזה כמו "הפקעת מלוה מגוי" ויהיה מותר, קמ"ל שצריך את שני הפסוקים ללמדנו שגזל הגוי אסור. ויש להאריך בזה אבל ניגש לנידוד.

יצוין, ויודגש, שראיתי בים של שלמה בשני מקומות במסכת בב"ק (פרק א ס' מא, פרק עשירי סימן כ) שכותב על דברי הגמ' "בזמן שהם מסורים בידך" אין הפ' שהן כבושין תחת ידך, דהא רבי עקיבא דרש שגזל הגוי אסור גם בכבוש תחת ידך, אלא הפ' הוא בזמן שמסורין בידך כלומר שצויה ה' להלחם בהם או אפי' מלחמת הרשות שהקב"ה נתן לך רשות להילחם עם כל אויביכם מסביב, אז גזל הגוי מותר, והסביר את דבריו בספר המקנה (הורוויץ ירושלים תשנ"ב, קונטרס אחרון ס' כח סעיף א ס"ק ד) שאי אפשר לומר שמדובר בשעת מלחמה ממש שהרי את גופו של הגוי האויב מותר להרוג אז ודאי שמותר לקחת את ממונו [כמובא בסנהדרין עד. לגבי רודף] אלא שמדובר לאחר המלחמה שכבר כבשו שאז לא הורגים את הגוי, אך עדיין ממונו מותר. אבל בחידושי הראב"ד (הראב"ד השלישי, לונדון ת"ש, ב"ק ק"ג) פ' שמדובר ממש בשעת מלחמה ממש כמו ההבנה הפשוטה ביש"ש.

איך שיהיה אותם חיילים גיבורים ואמיצים שנכנסים בעז ונתעצמות לתוך הבתים שיתכן והם ממלכדים, ואנו נמצאים ממש בשעת מלחמה במקרה זה לכו"ע יהיה מותר לקחת חפץ כזה או אחר מהבית של הגוי ואין בזה כל חשש איסור. אומנם אם ישנם פקודות מטכ"ל כאלו ואחרות שאסור לקחת מן האויב שום חפץ, ודאי שצריך להישמע להוראות אלו ולא להפר פקודה. מהטעם הפשוט ישנם שיקולים צבאיים אחרים שהחייל הלוחם לא רואה ולא יודע והדוגמא לזה כגון: היום שהכל מצולם ומתועד ממצלמות הגוף שנמצאים על החיילים ואם יודע שהחיילים מבצעים ביזה אז זה לא יצטייר טוב בעיני העולם ויתכן שיהיה בכך חילול ה', אז עדיף לא לקחת בכדי שלא יהיה חילול ה' הרי ראינו מה קרה לחייל שתיעד ופירסם את חילוף חמשת הגופות של החטופים שהוא נענש על כך לכן אם יש פקודת מטכ"ל לא לקחת חפצים אזי יש לשמוע להוראות המפקדים בשטח.

כל זה כתבתי לפי קוצ"ד וצווי"מ וימ"ן

עבד לאל עליון אני יגאל אלון.

מאכילין אותו איסורין דרבנן אפילו בידיים וכ"כ הרשב"א. ודעת הרמב"ם (סוף הלכות מאכלות אסורות) דגם דבר שאסור מדרבנן אין ליתן לקטן וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד אפילו באיסורי דרבנן.

והשולחן ערוך סימן שמוג פסק כדעת הרמב"ם. ומכל מקום הוי ספק ספיקא בנידו"ד דשמא כדעת הפוסקים שאין צריך להמתין שש שעות אפילו לגדולים ושמא כדעת הר"ן והרשב"א דאיסור דרבנן שרי ליתן לקטן (ודין המתנת שש שעות בין בשר לחלב הוא מדרבנן)

ויש להביא ראיה דבמקום שיש פוסקים שמתירים אף שהלכה כהאוסרים יש להקל לכל הפחות לקטנים, מדברי הטור באורח חיים סימן רסט שהביא מחלוקת אם מותר לקדש בבית הכנסת במקום שאין אוכלים שם כלל, ודעתו כהאוסרים, והבית יוסף שם הביא דברי הגהות מיימוניות שהגדול יקדש ויטעים את היין לקטן, ואף שאסור לתת דבר איסור לקטן בידיים הני מילי בנבלות וטרפות וכדומה אבל קידוש היום שהוא מצוות עשה יש להקל.

וביאר בזה ביביע אומר דמצוות לא תעשה האיסור הוא על גוף החפץ כמו נבלה וטריפה, אבל מצוות עשה החיוב הוא על האדם ולא על החפץ כדן הקידוש שאין לטעום מהיין במקום שאין הקידוש במקום סעודה, וקטן אינו בר חיוב ולכן מותר ליתן לו לטעום מהיין.

וכן כאן בדיון המתנה בין בשר וחלב ודאי שאין האיסור על גוף הבשר או החלב שהרי כל אחד לבדו הוא מאכל היתר, והאיסור לאוכלם בזה אחר זה הוא על האדם, וקטן אינו בר חיוב ולכן יש להקל ליתן לו חלב אחר בשר.

הן אמת שהבית יוסף בסימן רסט ביאר טעמו של הגהה מ"י באופן אחר והוא, דכיון שיש פוסקים שמתירים לקדש בבית הכנסת אף שאין הלכה כן, יש להקל בזה לקטנים. (וראה בספר אור לציון חלק ב בדיני מוקצה שכתבו להקל לקטן לשחוק בכדור ביום שבת דאף שדעת השולחן לאסור, יש להקל לקטן כיון שהרמ"א מתיר בזה, וכל מקום שהרמ"א מתיר, יש להקל לקטנים, ע"ש. ולא הביאו מקור לסברא זאת, ודברי בית יוסף בהגהה מיימוניות הנ"ל הם מקור נכון לזה.)

הנה אף שלא נחית להקל בין איסור גברא לאיסור חפצא וכנ"ל, מכל מקום מדבריו למדנו גם כן דבמקום שיש מתירים לכתחילה, יש להקל עכ"פ ליתנו לקטן.

ולכך העלה מרן ז"ל במסקנתו להקל ליתן מאכלי חלב אחר בשר לקטן, ומכל מקום לא כתב להקל בזה אלא אחר שיעבור שעה אחת וזה על פי דברי הרמ"א הנ"ל.

ולענין מיני מתיקה ראיתי בשו"ת יביע אומר חלק ג יורה דעה סימן ג אות ז שכתב שכל דבריו לא נאמרו אלא במקום שהקטן אוכל מאכל חיוני לסעודה, אבל להקל לתנוקות ממתקים ושוקולד שיש בהם תערובת חלב בודאי שאין להתיר תוך שש שעות..

ומיהו גם בזה כתב שיש מקום להקל בין תינוק שהוא בר הבנה לתינוק שאינו בר הבנה, וכמו שכתב האו"ה (כלל מח ס"ח) להקל בזה ע"ש.

מסקנה: מותר ליתן לקטן מאכל חלב אחר מאכל בשר אם עברה שעה אחת, ודווקא במאכל חיוני ולא במיני מתיקה וכי"ב.

בברכה

אלון בן שבת

שרי הצאה שן הצרח

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי בן ציון אלקלעי

ההיסטוריה היהודית גדושה בדמויות מעוררות השראה, אך סיפורו של הרב בן ציון אלקלעי הוא עדות חיה ועוצרת נשימה לעוצמתה של הרוח על פני החומר. חייו היו מסע מטלטל שבו הפכה חשיכה פיזית מוחלטת לאור תורני שהאיר את העולם היהודי כולו.

הסיפור מתחיל ברבאט שבמרקו, שם נולד בשנת 1858 לרחל ולרב משה אלקלעי, שהיה צאצאו של הרב מאיר אלקלעי, מאותם עשרה יהודים ראשונים שעלו נועזים מטורקיה יחד עם הרב חיים אבולעפיה כדי לחדש את היישוב היהודי בטבריה.

אך ימי הילדות המבטיחים ברבאט שבתו באחת, ועל שמי נעוריו של בן ציון הרך, כבן שמונה שנים בלבד, עלה קדרות. חולי כבד של אבעבועות רוח תקפו, ובעונות נטלו ממנו את מאור עיניו והותירוהו בעלטה מוחלטת. אך במקום שבו תכסה החשיכה, לא כהתה הרוח. אביו, ברחמיו ובגודל צדקתו, לא נתן למשבר לשבור את עתיד בנו. והתמסר בכל נימי נפשו למלאכת קודש שגוראתה כמעט למעלה מכוח אנוש באותם ימים. לשנות ולשון עם הנער את התורה כולה, ישר והפוך, על פה.

ודווקא מתוך אותה חשיכה הגלויה לעין, בקע והפציע אור כפול ומכופל בנבכי שכלו. בתוך העלטה נפתח במוחו מעיין המתגבר של זיכרון פלאי ונדיר, ותוך זמן קצר יצא שמו למרחוק בכל רחבי העיר כעילוי צעיר ומופלא, הבקי בחדרי תורה ושולט במקורותיה בדיוק מבהיל, כאילו מונחים הם לפניו כשולחן ערוך.

תלאות המערכה ושליחויות הקודש ברחבי תבל

בשלהי שנת ה'תרל"ד, והוא נער צעיר לימים כבן חמש עשרה שנה, זכה בן ציון להגשים את כיסופי הדורות ועלה ארצה יחד עם אביו להשתכן בעיר טבריה. אולם השמחה על ההגעה לארץ הקודש נמהלה בטרגדיה נוראה, כאשר תקופה קצרה לאחר מכן נפטר אביו במפתיע. בן ציון הצעיר, למרות עיוורונו ובארץ חדשה, מצא את עצמו נושא על כתפיו הצרות את העול הכבד של פרנסת אמו ומשפחתו כולה. למרות קשיי הקיום והדוחק, הוא סירב לעזוב את עולם הרוח, וכנס ללמוד בשיבות המקומיות אצל חכמי ורבי טבריה, ועד מהרה הוסמך להוראה על ידי הני תרי צנתרי דדבאה, יכין ובוועז, הרב יעקב שאול אלישר והרב יצחק אבולעפיה.

לאחר מכן בשנת 1888 (ה'תרמ"ח) יצא הרב בן ציון למסע ארוך כשד"ר מטעם "קופת רבי מאיר בעל הנס" לערי מרוקו למשך כשנתיים וחצי. בסיום שליחות זו, יצא בשליחות עצמית והמשיך לתוניס, אלג'יריה וטריפולי שבלוב. בשנת 1895 (ה'תרנ"ה) נקרא שוב אל הדרך, הפעם בשליחות נוספת לאלג'יריה ולוב מטעם העדה הספרדית בחיפה, לצורך איסוף כספים לבניית בית העלמין בעיר, ובהמשך אף הרחיק נסע עד למצרים כדי להביא אל מבש הדפוס את חלק מספריו.

חודש ניסן ה'תרס"ב חג גאולים. בעצת רבו הרב יעקב שאול אלישר, עבר להתגורר בחברון, שם מונה למורה צדק על ידי ענק התורה ובעל ה"שדי חמד", הרב חיים חזקיהו מדיני. וכשזה האחרון הלך לעולמו בשנת 1905, עבר הרב בן ציון להתגורר בירושלים. גם משם המשיך לפעול לטובת הכלל. בשנת 1908 לערך יצא בשליחות מטעם ועד העדה המערבית בירושלים לאלג'יריה וללוב יחד עם בנו, אהרון מנצור, ובחודש אוגוסט 1912 יצא בשליחותו האחרונה לאלג'יריה מטעם ישיבת המקובלים בית אל, שוב בליווי בנו ונאמן, פסקי זכו להעצרה עצומה, וגדולי עולם כמו הרב אליהו דוד רבינוביץ' תאומים (האדר"ת), הרב חיים חזקיהו מדיני והרב חיים ברלין, הסכימו עמו וכתבו הסכמות נלהבות לספריו.

נפלאות זכרונו ואוצר ספריו

ומפלאות מורשתו, מן הנשגבות והמעוררות השתאות ביותר, היא דרך הולדתם של חיבוריו הרבים. חרף עיוורונו, נשא בקרבו אוצר בלום של מקורות, סוגיות ופולפולים, ערוכים וסדורים בזיכרונו להפליא, והיה מכתבים מילה במילה לפני בניו ונאמניו, והם מעלים את דבריו על הכתב במסירות וביוראה.

כך בא לעולם ספרו **"עשירי ורשי"** (ירושלים, ה'תרמ"ד), המציג תוכחת מוסר על העשירי הקמצן במשל ובמליצה, ולאחריו **"הלכה ונוחת"** (ירושלים, ה'תרמ"ה) שהוא פירוש עמוק בשני חלקים על שו"ת הלכות קטנות לרבי יעקב חגיז. בהמשך הדפיס את **"כסאות למשפט"** (ירושלים, ה'תרס"ג) בענייני שטר ועונש, הלכות דיניים ושו"ת, ואת **"חמדת ירושלים"** (ה'תרס"ט) העוסק במעלת עיר הקודש והגאולה, כולל תיקון חצות.

בין כתביו בלטו חיבורים מורכבים כמו **"קריה נאמנה"**, שהיה פלפול עצום על סדר הא"ב, **"שער ציון"** המאגד שאלות ותשובות, **"כוס עיקרים"** שנכתב על י"ג העיקרים של הרמב"ם נגד מתנגדיו, ו"תקנת עגונות" העוסק בדינים ופסקים בנוגע לנשים המגורשות בניגוד להלכה. כמו כן, זכור פסק הדין הארוך והמונמק שלו **"קול ריחים ועוצר רחס"**, שעסק בעניין טחינת חיטה על ידי הסילנדר (מטחנת גלילים). חלק מחיבוריו, ובהם הספר **"אנחה מרווחת"**, לצד שו"ת וחיידושים נוספים, נותרו בכתב יד ולא זכו לראות אור.

באספו נרו אל גנזי המרים

ביום כ' באב ה'תרע"ג, 23 באוגוסט 1913, נדם לפתע אותו קול גדול ולא יסף, קול אשר הרבה תורה, הרבה אור והרבה נחמה בישראל. האור הגדול, אשר בקע מתוך האפילה והאיר למרחוק, כבה בעולמו, והרב בן ציון אלקלעי השיב את נשמתו ליוצרה ונקבר בירושלים עיר הקודש, אשר אליה נשא את לבו ואת כל ישותו.

אך לא אל הקבר בלבד יודה דמותו, אלא עלתה ונתעלתה בזיכרון הדורות. כי יש בני אדם שחיהם נחתמים ביום פטירתם, ויש אשר דווקא אז מתחיל הדם הפנימי של מורשתם לפעום בעוז בלב הבאים אחריהם. דמותו של הרב בן ציון, שניטלה ממנו ראיית העיניים אך ניתנה לו ראיית הלב, מוסיפה לעמוד לפנינו כעדות חיה לכך שגם מתוך מסך כבד של ייסורים יכולה לבקוע שלהבת טהורה של אמונה, עמל וגדולת רוח. וכך, אף אם כבה הנר, אורו לא יסר. ואף אם נדם הקול, הדי דבריו עודנו מהדהד בין דפי ספריו ובין מסטאות ירושלמים, פסקי חכמה חרישית וכשיר תהילה גם יחד.

תמצית מההלכה היומית

הרב אברהם כהנא

קכד) וכן יש פוסקים כמו הגר"א שפסק כר"מ בעניין מעשה שבת, שבשוגג מותר אפילו בשבת ובמזיד מותר לכולם במוצי"ש (פס"ת שיח, הע' 86 בלימוד זכות על המקילים).

הנאה מתמונה שצולמה בשבת על ידי נכרי: נכרי המצלם תמונה עבור עצמו, מותר ליהודי ליהנות ממלאכתו, כמו כל דבר שהנכרי עושה לצורך עצמו, אך אם מצלם תמונות עבור ישראל מאורע שחל בשבת הרבה פוסקים אוסרים משום שהיהודי נהנה ממעשה שבת וגם יש חשש שמא יאמר לגוי לעשות לו. אין שייך בזה לומר שיהיה מותר במוצי"ש לאחר שיעור זמן 'בכדי שיעשו', מכיוון שהוא מאורע ייחודי לשבת ולכן התמונה או הסרט נאסרו עולמית (ארחות שבת ב כג, הע' עד בשם הגריש"א), ויש מחמירים אף אם הנכרי צילם בשביל למכור לישראל (ארחות שבת שם). יש מקילים שלא מצינו שחז"ל גזרו בנכרי שמלאכתו תהיה אסורה לעולם אם לא נעשתה המלאכה בפרהסיא (מהרש"ם ג, רצו).

בהמה שאכלה מעל גבי חברתה: הגמ' הסתפקה במקרה שבהמה ברשות הרבים אכלה מגב חברתה, האם גב חברתה נחשב כרשות הניזק ולכן הבעלים חייב לשלם על מה שהיא אכלה כדין בהמה שנכנסה לרשות המזיק, או שגבה נחשב כרשות הרבים והמילא פטור מלשלם כדין שן ברשות הרבים (ב"ק כ, א). להלכה, פסק השו"ע שצריך לשלם רק מה שנהנית הבהמה בלבד, שכן דרך הבהמות לאכול זו מעל גב זו, אך אם קפצה ואכלה משלם את הנזק (שו"ע חו"מ שצא, יא), יש אומרים שגם אם אכלה כדרכה ולא קפצה, חייב לשלם נזק שלם בכל מקרה (סמ"ע חו"מ שצא, כ).

ליווי האורח: מצוות הכנסת אורחים מסתיימת בליווי האורח. חז"ל הפליגו במצווה זו ואמרו שלמצווה זו אין שיעור, ואמרו שכל המלווה את חברו אפילו ארבע אמות בעיר, שוב אינו ניזוק (סוטה מו, ב). על פי הפשט, הליווי נועד כדי להראות את חיבתו ואהבתו כלפי האורח, ועל פי הנסתר יש בו כמין סגולה של שמירה למלווה ולמתלווה (סמ"ק מצוה מו). המינימום במצוות ליווי הוא ד' אמות מחוץ לרשותו ובדרך מסוכנת מלווה אותו יותר, כדי שהאורח לא יטעה בדרך ויסתכן (אהבת חסד ג, ב בהערה).

מום הנראה לעין: אדם שקנה רכב וכדומה, וגילה יותר מאוחר מום, כגון שחשב שהרכב הוא מודל שנה מסוימת והתברר לו שהמודל ישן יותר, המקח חל והקונה אינו יכול לבוא ולטעון שזה 'מקח טעות' כיון שאומרים שהוא ראה את המום ומחל עליו ואינו יכול לחזור בו מהעסקה (סמ"ע חו"מ רלב, י). בד"כ מי שקונה רכב, בודק גם את רישיון הרכב. אחר שקנה אין בידו לטעון 'מקח טעות', ואם ניכר למוכר שבאמת הקונה לא שם לב לכך מסיבה אחרת, ראוי שבעל הרכב יפצה את הקונה בסכום כלשהו לפנים משורת הדין (שלום לעם, שלח תשפ"ו).

עת רצון: ישנן שעות מיוחדות שהן עיתות רצון שבהן התפילות מסוגלות להתקבל ביותר. שעות אלו יש להכיר בערכן ולנצלן, וכמו שדורש בעל 'אור החיים' על הפסוק: 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא' (דברים ג, כג), להדגיש שמשם רבינו התפלל בשעת רצון, בה התפילה מקובלת יותר. ללמדנו שעל האדם המתפלל לשים לב גם על זמן התפילה. אחת השעות שהיא ג"כ בבחינת 'עת רצון', זוהי שעת הדלקת נרות בערב שבת, ואשרי נשים צדקניות המשכילות לשפוך שיח ולהעתייר בעת זו (בית הלל, עמ' קמד).

תפילה על חולה: אמרו חז"ל: אם אפשר לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש – נקרא חוטא. ואם החולה תלמיד חכם הוא צריך שיחלה [מלשון חולה] עצמו עליו. מכאן יש יראים ושלמים שנוהגים כשוראים מודעה להתפלל על פלוני, אומרים מיד פרק תהלים, כדי שלא יקראו 'חוטא' (גם אני אודך על עניינים שונים א, ז). העניין הוא, שהואיל וכל ישראל נפש אחת, נמצא שגם חוליו של זה כואב לזה, ומה שכתוב שצריך שיחלה עצמו, שיראה כאילו הוא עצמו חולה עליו כאילו הוא מתפלל על עצמו (דרשות חת"ס ג, א).

שימוש בכלים לתכלית אחרת: מצוות וידוי בתורה הוזכרה בפרשת הגזילה שבפרשת נשא, ולכאורה בכל העבירות יש מצוות וידוי ומדוע הוזכר דווקא שם? אלא שכל החטאים בשורשם הם גול, שכל מה שניתן לאדם הוא לתכלית טובה, ואם חוטא הרי שהוא משתמש בכלים שניתנו לו לעבודת ה' לתכלית אחרת, וזהו גול (חידושי הרי"ם, נשא).

קידוש ראשה שלא התפללה ערבית של שבת: בתפילת ערבית של שבת יש קידוש בתוך התפילה, ואם האיש התפלל והאשה לא התפללה, האיש לכאורה יצא ידי חובת קידוש מהתורה וחייב בקידוש מדרבנן, לעומת האשה שחייבת בקידוש מהתורה, ונחלקו אחרונים האם האיש יכול להוציא את האשה. יש מי שמסתפק בזה, שהרי הם לא באותה דרגת חיוב וגם אולי הנשים והאנשים אינם בדין ערבות שנאמר עליהם שאע"פ שיצא י"ח מוציא (דגול מרבבה רעא, ב). לעומת זאת, יש חולקים וסוברים שנשים וגברים כן בדין ערבות כל שחייבים באותה מצווה (שו"ת רע"א פסקי או"ח, ז). יש מי שאומר שטוב שהאשה תאמר 'שבת שלום' לפני הקידוש כדי שבוה תצא ידי חובת קידוש מהתורה (אול"צ ב כ, א), ויש אומרים שהמנהג שהאיש מוציא אשה בלי פקפוק (יבי"א ט קח, קכח).

כשרות ביצי מדגירה: בימינו השתכללו השיטות לחימום ביצים ואין כל הבדל בין עופות הבוקעים מביצים, לבין עופות הגדלים בדגירה טבעית ובד"כ העופות באים מביצי מדגירה והם כשרים למהדרין. בימים עברו העופות שיצאו מהמדגירה לא היו מחזיקים מעמד הרבה זמן ולכן דנו הפוסקים בדינם, האם הם נחשבים 'טריפה' מכיוון שלא יכולים לחיות שנים עשר חודש: א. יש אומרים שאינם טריפה מכיוון שאין חסרון בגוף התרנגול אלא הוא נולד חלש וחסר כח ונחשב כבהמה 'מסוכנת' (שו"ת מהרש"ם ג, שעח). ב. יש אומרים שהאפרוחים הם בגדר 'נבילה' שדינם כנפל שמעולם לא נגמרה ברייתו של האפרוח ואסור באכילה מהתורה (שו"ת יד חנוך לד), ויש נוטים לומר שהאפרוח בגדר טריפה משום שאם היו מתפתחים בדרך הטבע היו מאריכים ימים (אמרי יוסר א, קמה).

הנאה מצילום סרטון בשבת על ידי יהודי: כשהיהודי עושה מלאכה בשבת עבור עצמו או אפילו עבור אחרים אך ללא בקשתם ובאופן אקראי, מותר לאחרים ליהנות ממנה במוצי"ש שבת מיד (שו"ע או"ח שיח, א), הפוסקים דנו לגבי מחלל שבת שצילם או הסריט בשבת: יש אוסרים: א. מדין מעשה שבת שאמנם אין מעילה בראיה אבל יש איסור (מנח"א א, קז). ב. משום קנס, שהרי ניחא ליהודי בחילול שבת זה. ג. מאורע ייחודי לשבת אין אפשרות להמתין במוצי"ש כדי שיעשו (ארחות שבת כה סו, הע' קלד בשם הגרי"ש אלישיב). מאידך יש מי שמתיר שאפשר שהסתכלות על תמונה או סרטון לא נחשבת כמעשה שבת' (הגר"ח קנייבסקי מאור השבת א יח, הע' 1).

מטרות העצמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

לראות?

**קמחא
דפסחא**